

JALĀL-UD-DĪN RŪMĪ

OCEANUL SUFLETULUI

Traducere din limba persană și note:
OTTO STARCK

Studiu introductiv:
TEODORU GHIONDEA

EDITURA  HERALD
București

Cuprins

Studiu introductiv	5
Cântecul naiului	41
Iubirea pentru Dumnezeu	44
Regele, sclava și vraciul	47
Învățăcelul zbanghiu	60
Pana din mâna Domnului	62
Argumente contradictorii	63
Harul divin	67
Constrângerea divină și libera voință	69
Leul și iepurele	74
Marele război	92
Vraja divină	95
Invocare	101
Stropul de cugetare	103
Dinspre neființă spre ființă	104
Trunchiul de palmier din moschee	106
Bătrânul lăutar	108
Respinși de lumile-amândouă	116
Dascălul și luntrașul	118
Beduinul și nevasta lui	120
Cei doi prieteni	138
Divinul imbold creator	140
Râvnind unicitatea	142
Zugravii din Râm și cei din China	144
Profetul și Zaid	147
Pricina divină	154
Soarta divină	157
Soarta rea	161
Rugul	163
Întâlnire cu moartea	167
Ulciorul inimii	169

Tălcuirile muștei	170
Ulcioare și talazuri suntem	171
Lumină și culoare	172
Vădirea prin contrarii	173
Re-ntoarcerea	175
„Reînnoirea creației cu fiecare clipă”	176
Ali și potrivnicul său	177
Ali și scutierul său	182
Note	185
Cântecul naiului	185
Iubirea pentru Dumnezeu	185
Regele, sclava și vraciul	187
Învățăcelul zbanghiu	188
Pana din mâna Domnului	189
Argumente contradictorii	189
Harul divin	190
Constrângerea divină și libera voință	191
Leul și iepurele	191
Marele război	195
Vraja divină	197
Invocare	197
Stropul de cugetare	198
Trunchiul de palmier din moschee	198
Respiși de lumile-amândouă	198
Dascălul și luntrașul	198
Beduinul și nevasta lui	199
Cei doi prieteni	202
Divinul imbold creator	203
Râvnind unicitatea	203
Zugravii din Râm și cei din China	203
Profetul și Zaid	204
Pricina divină	205
Soarta divină	205
Soarta rea	205
Rugul	205
Întâlnire cu moartea	205
Ulciorul inimii	205
Lumină și culoare	206
Re-ntoarcerea	206
Reînnoirea creației cu fiecare clipă	206
Ali și potrivnicul său	206



Studiu introductiv

Și apropiindu-se ei de locul în care se afla shaykhul al-Akbar Muhiy-d-Dîn ibn Arabî, deodată Bahâ'-ud-Dîn Walad și fiul său, Jalâl-ud-Dîn, aflat în urma tatălui său, îl auziră pe shaykh spunând: „Slava este a lui Dumnezeu! Văd un ocean în urma unui lac!”¹

Un ocean... Întâlnirea unui Maestru spiritual de o asemenea altitudine și complexitate, așa cum este Jalâl-ud-Dîn Rûmî, împlinind o funcțiune spirituală universală ce, în mod evident, este o prelungire a funcțiunii profetice – „Cunoscătorii autentici sunt urmașii/moștenitorii Profeților”, „Cerneala învățaților este una cu sângele martirilor” –, are o însemnătate unică, deopotrivă cu influența pe care o va exercita asupra celui care, prin faptul însuși al con-

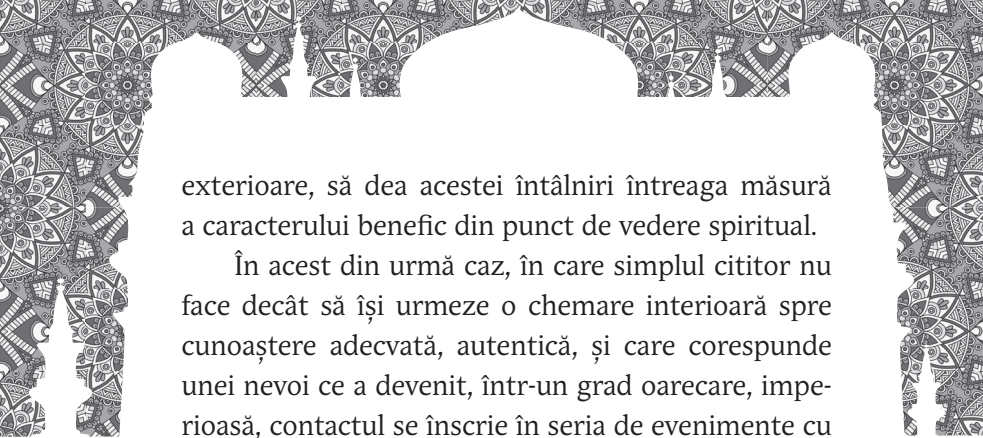
¹ După *Mâqâmât-e Walad-Tchelebî*, citat de Eva de Vitray-Meyero-vitch, *Mystique et poésie en Islam*, DDB, 1972, p. 16.



tactului, se situează în postura de discipol. În această situație, cu totul privilegiată, discipolul are șansa „trezirii”, a „activării” *maestrului interior*, despre care René Guénon spune, în *Inițiere și realizare spirituală*: „...Guru interior este totdeauna prezent, deoarece el nu face decât una cu «Sinele» însuși (Dumnezeu)”¹; prin urmare, această întâlnire este echivalentă cu o conștientizare a prezenței lui Dumnezeu, care se află în fiecare dintre noi, prin intermediul, prin mijlocirea „oglindirii” acestei prezențe divine în persoana unui Învățător. Este un moment unic de care depinde, în mod special, întregul parcurs al vieții, căci această „coloană vie a Duhului”, în prezența căreia se află discipolul, fie el și virtual, ordonează, alege și purifică, în ultimă instanță, întreaga ființă interioară a acestuia, instituind un conținut și o orientare decisivă, suverană a întregii sale vieți.

Această întâlnire poate avea loc în mai multe moduri: direct, prin contact nemijlocit; indirect, prin opera sa scrisă; într-un mod special, prin cercul de discipoli care perpetuează învățătura Maestrului. Acest din urmă mod îl numim special deoarece transmite partea doctrinară în aceeași măsură cu cea de tehnică spirituală, operându-se chiar un transfer de „influență spirituală” cu o anumită intensitate și efectivitate. Un contact indirect, acela prin opera scrisă a Maestrului, trebuie, pentru a-și atinge scopul de zidire spirituală, să întrunească o serie de condiții interioare și intrinseci, care, coroborate cu cele

¹ Cap. XX, p. 138.



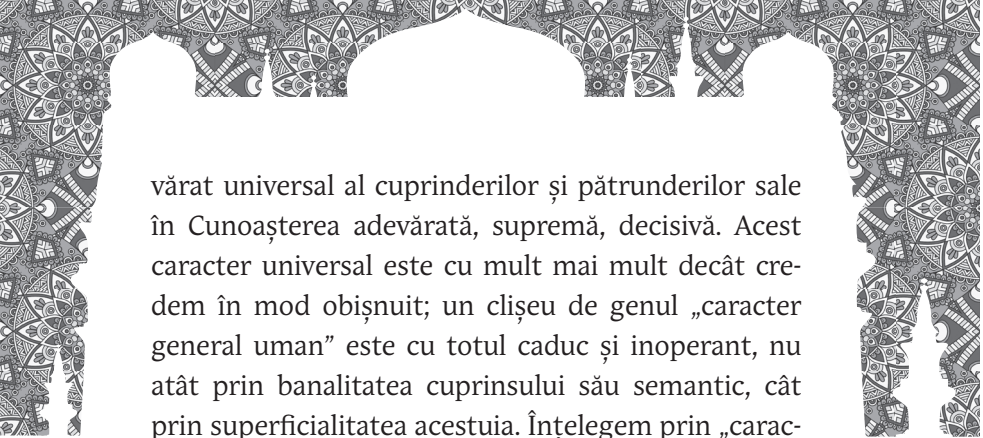
exterioare, să dea acestei întâlniri întreaga măsură a caracterului benefic din punct de vedere spiritual.

În acest din urmă caz, în care simplul cititor nu face decât să își urmeze o chemare interioară spre cunoaștere adecvată, autentică, și care corespunde unei nevoi ce a devenit, într-un grad oarecare, imperioasă, contactul se înscrie în seria de evenimente cu influență spirituală durabilă; dacă opera Maestrului respectiv răspunde realmente unei nevoi spirituale care este consecința unei dezvoltări firești, atunci acesta are parte de ceea ce un gânditor român, deopotrivă tradițional și de ținută academică ireproșabilă, numea „întâlnire admirabilă”.

În ceea ce îl privește pe Jalāl-ud-Dīn Rūmī, sau *Mawlana Khodavendegar* („Maestrul – Stăpânul, Îndrumătorul – nostru”), este obligatoriu să ținem seama de câteva adevăruri tradiționale pentru a avea o imagine interioară autentică, adecvată, pe măsura disponibilităților intelectuale tradiționale, de natură metafizică, ale cititorului. Actualitatea unui asemenea Maestru spiritual nu stă în „intuiții speciale de ordin științific” sau de o „depășire a posibilităților particulare ale timpului său”¹, ci în caracterul cu ade-

¹ O asemenea situație o aflăm în introducerea la ediția în limba franceză a *Rubāi'yāt-elor* – Ed. Albin Michel, col. „Spiritualités vivantes”, Paris, 1987, unde traducătorii – nume cunoscute și stimate – au lăsat să scape o asemenea bizareerie: „... vorba (Jalāl-ud-Dīn Rūmī) despre fiziunea atomului și pluralitatea sistemelor solare...”. Conceptele și termenii tehnici utilizați au senzori foarte precise, la care ilustrul nostru Maestru nu se gândea, ci, foarte posibil, le intuia realitatea datorită nu „geniului” – care în condițiile respective este o noțiune lipsită de relevanță –, ci altitudinii intelectuale pe care o oferea cunoașterea metafizică. Acesta nu este un caz singular; este






vărat universal al cuprinderilor și pătrunderilor sale în Cunoașterea adevărată, supremă, decisivă. Acest caracter universal este cu mult mai mult decât credem în mod obișnuit; un clișeu de genul „caracter general uman” este cu totul caduc și inoperant, nu atât prin banalitatea cuprinsului său semantic, cât prin superficialitatea acestuia. Înțelegem prin „caracter universal” acea autentică „imputațiune”, cum ar spune V. Lovinescu, care se referă la legătura, comunicarea naturii umane cu cea divină; un Maestru este întotdeauna ușa, poarta, *barzakh*-ul prin care ne este îngăduită apropierea de Dumnezeu. El este și mărturisitorul, și garanția înaltei elecțiuni a naturii noastre ca embrion, sămânță prin care Principiul Absolut (Divinitatea), având ca mijlocitor pe Dumnezeu (Cel Divin), își exercită infinita disponibilitate de a se nega pe SINE, împlinind continența perfectă a Posibilității.

o veche marotă a unor traducători sau comentatori de a considera că asemenea exagerări sau interpretări forțate contribuie la sporirea celebrității unor scrieri sau scriitori; cel mai supărător, poate, este faptul că, similar, în aceeași termeni se vorbește și despre textele sacre, uitând sau ignorând în mod real caracterul sacru al acestora și inversând raportul normal dintre realitate și textul sfânt: nu realitatea științifică are autoritatea să confirme un text sacru, ci acesta din urmă conține, prin caracterul și originea sa divină, întregul Adevăr, indiferent din ce perspectivă este privit. În speță, Jalâl-ud-Din Rûmî, prin altitudinea sa spirituală, ajunge în orizontul noetic al Adevărului și înțelege ceea ce noi, în zilele noastre, cunoaștem prin eforturi teoretice și experimentale uriașe. Proximitatea sa față de Dumnezeu este un termen tehnic și trebuie înțeles în acest fel, și nu ca o metaforă sau ca o figură de stil.





OCEANUL
SUFLETULUI



Cântecul naiului*

1. Auzi cum naiu-n cântec povestea lui și-o spune!
De jalea despărțirii, cum alta nu-i – el spune:

2. „De când am fost din trestii tăiat,
le-ascult chemarea.
Bărbatul și femeia îmi jeluiesc plânsoarea.

3. Vreau inimi sfâșiate de gheara despărțirii,
pe rând să le dezvălui durerile tânjirii.

4. Cui i-a fost dat departe de matca lui să stea
râvnește doar la clipa unirii lui cu ea.

5. Eu tuturor știut-am durerea-mi a le-o zice,
tovarăș cu cei jalnici, dar și cu cei ferice.

6. Așa cum i-a fost crezul mi-a fost omul fârtat,
dar taina din adâncu-mi s-o afle n-a-ncercat.



7. Deși întreaga-mi taină în plânsul-mi se ascunde,
nu-i ochi și nici ureche să știe-a o pătrunde.

8. Nu-i trupul pentru suflet un vâl, nici
pentru corp
nu-i duhul vâl, dar dacă vrei duh să vezi, ești orb.

9. Un foc e acest geamăt de nai, și nu o boare,
și piară cel ce focu-n adâncul lui nu-l are!

10. E flacăra Iubirii ce-n miez de nai se-ascunde.
De fierberea iubirii tot vinul se pătrunde.

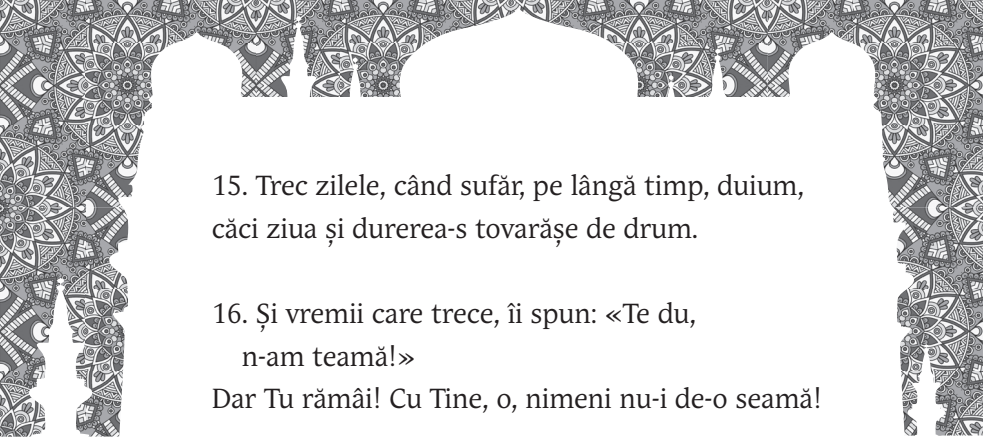
11. Tovarăș ți-este naiul departe de Cel drag,
și viersu-i rupe vâlul, dând tainele-n vileag.

12. Să fii precum e naiul, și leacul și otrava –
au cine-a mai văzut?
Să fii și-ndrăgostitul și să-i auzi voroava –
au cine-a mai văzut?

13. De-nsângerata Cale-a iubirii naiul spune,
și deapănă-o poveste, a dragostei nebune.

14. Doar de-ți pierzi rostul minții afla-vei
Rostul viu.
Urechea este-al limbii unicul mușteriu.





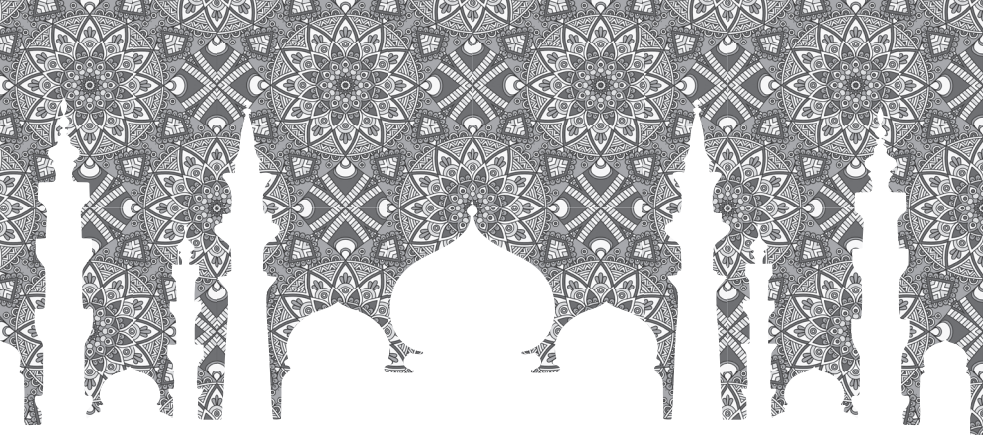
15. Trec zilele, când sufăr, pe lângă timp, duium,
căci ziua și durerea-s tovarășe de drum.

16. Și vremii care trece, îi spun: «Te du,
n-am teamă!»
Dar Tu rămâi! Cu Tine, o, nimeni nu-i de-o seamă!

17. Doar cine nu e pește, sătul de apă.
Prea lungă-i ziua pentru cel ce de foame crapă.

18. Pe-un înțelept nu-l poate pricepe un novice.
Deci scurt la vorbă fi-voi și-adio îi voi zice”.





Pana din mâna Domnului

388. Se smulge noaptea duhul din trup l-al

Tău îndemn

și șterge de pe-ale minții tăblițe orice semn.

389. În fiecare noapte, pot duhurile-atunci

să se elibereze de spuse și porunci.

390. În noapte, uită-nchișii că stau în închisori

și regii c-au putere și stăpânesc comori.

391. Dispar și griji și gânduri la pierderi și câștig,

și despre ceilalți oameni nu mai gândești nimic.

392. La fel cei pioși, chiar necuprinși de somn.

„Par treji, dar dorm”¹, a spus-o Preasfântul

nostru Domn.

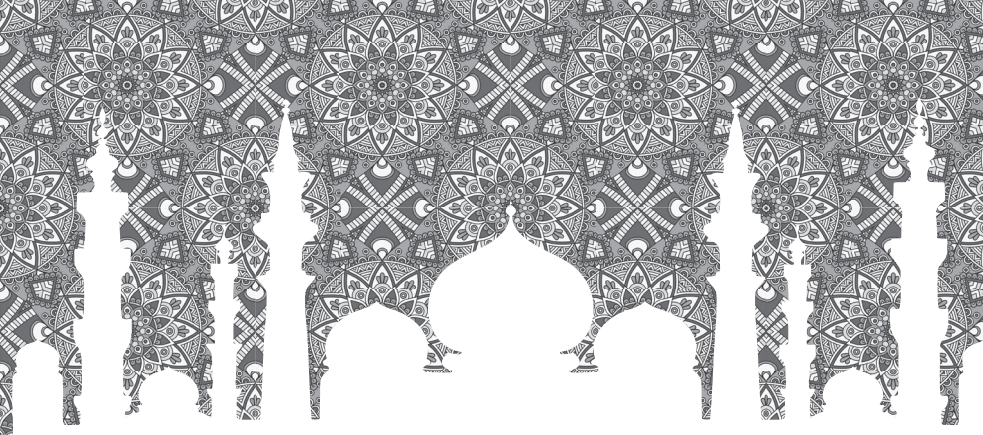
393. Par adormiți în fața lumescului frământ,

dar sunt precum o pană în mâna Celui Sfânt².

394. Iar cei ce nu văd mâna, ce scrie-atât de bine,

socot atunci că pana se mișcă de la sine.





Argumente contradictorii

458. În zilele acelea, în lupte cu-alte ginți,
erau conduși creștinii de doisprezece prinți.

460. Și principii aceștia, ca și supușii lor,
erau la voia unui netrebnic dregător.

463. El pentru fiecare din prinți, să ia aminte,
pe câte-un sul scrisese anume-nvățăminte.

464. Dar fiecă poruncă primea câte-o tăgadă
din partea celeilalte, chiar de la cap la coadă.

465. Scria-ntr-un sul: „Tu numai prin post
și sihăstrie
ajungi și la căință, și la credință vie”.

466. Scria-ntr-un altul: „Vană e toată sihăstria.
Pe drumu-acest, izbava o iscă dărnicia”.

467. Scria-ntr-un sul „Prin posturi și dăruind mereu,
adaugi și alte crezuri¹ celui în Dumnezeu.





Invocare

1781. De-al sufletului Suflet mă plâng¹.

Cu toate acestea
nicicum eu nu mă tângui, îmi deapăn doar
povestea.

1782. Când inima îmi spune: „El mi-a trimis
năpasta”²,
încep să râd de toată învinuirea aceasta.

1783. Dreptate fă-mi, Tu, care doar celor drepti
li-ești drag,
o, Tu, care ești bolta, iar eu al porții prag.

1784. Și prag și boltă unde-s? Eu mă întreb
mereu.
Acolo unde-i Domnul mai pot fi „noi și eu”?

1786. Bărbatul și femeia când una-ajung-ești Tu!³
Când trec și cele-unice și una-ajung-ești Tu!



1787. Pe „eu” și „noi” Tu singur urzitu-
le-ai, Divine,
ca jocul proslăvirii să-l joci numai cu Tine⁴,

1788. ca doar un duh s-ajungă toți acei „tu”
și „eu”,
și-apoi să se cufunde, la urmă-n Dumnezeu.

1789. O, vino, Tu, ce spus-ai „Să fie!” ,
Tu, Prea Sfinte,
o, Tu, ce ești dincolo de orișice cuvinte!⁵

1790. Cum trupul doar trupește Te poate-nchipui,
el crede că ai parte de chin și bucurii.

1791. Acel ce bucuriei sau grijii-i cade pradă,
să nu cumva să-mi spună că-i vrednic să Te vadă.

1792. Acel ce-și leagă viața de griji sau desfătare,
trăiește pentru-aceste mici lucruri trecătoare.

1793. A Dragostei întinsă și fragedă grădină
nu de plăceri și chinuri, ci de-alte roade-i plină.

1794. E dincolo Iubirea de-aceste stări. Nu are
nici primăveri, nici toamne. E-n veci înfloritoare⁶.

